

Hrvatska kockica
u europskoj slagalici

DRŽAVNI ZAVOD ZA
ZASTITU PRIRODE

Projekt financira Europska unija

NATURA 2000

i ekoturizam u Hrvatskoj

NATURA 2000 i ekoturizam

Za izdavača

Državni zavod za zaštitu prirode

Urednici DZZP-a

Jasminka Radović, Petra Rodić Baranović, Ramona Topić

Autor

Kerstin Sundseth

Suradnica

Petra Boić Petrač

Prijevod

Interpreter, pismeno i simultano prevođenje

Lektura

Snježana Babić Višnjić

Oblikovanje

Miroslav Mrva

Tisak

Grafokor

Naklada

1000 primjeraka

Fotografije na naslovnici:

Sjeverni Velebit (NP Sjeverni Velebit)
Plitvice (K. Sundseth)
Ris (B. Krstinić)
Delta Neretve (P. Jerković, Villa Neretva)

ISBN

978-953-7169-58-9

Sadržaj

Ekoturizam u Europi: tržište u rastu	4
NATURA 2000: vrata u najvrednija prirodna područja Hrvatske	6
NATURA 2000 i ekoturizam: prirodni saveznici	8
Osiguravanje održivosti turističkih aktivnosti	10
Razvoj turističkih proizvoda na temelju NATURA 2000	12
Ujedinjavanje mreže NATURA 2000 i turizma u ruralni razvoj	14

Ova je brošura izrađena u sklopu PHARE projekta EU/123526/D/SER/HR „Institucionalno jačanje i provedba ekološke mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj“ koji financira Europska unija, a provode ga konzultantska tvrtka PM Group iz Irske i NatureBureau iz Velike Britanije.

Ova brošura izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove brošure isključiva je odgovornost Državnog zavoda za zaštitu prirode (DZZP) i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije.

“Europsku uniju čini 27 zemalja članica koje su odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su, tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja, zadržavajući pritom kulturalnu raznolikost, toleranciju i osobne slobode. Europska unija posvećena je dijeljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica”

Dopušteno je umnožavanje ovog teksta pod uvjetom da se navede izvor.

Sve fotografije su zaštićene autorskim pravima te njihovo korištenje nije dopušteno bez prethodnoga pismenog odobrenja autora fotografija.

Tiskano na ekološki prihvatljivom papiru.

PHARE PROJEKT: Institucionalno jačanje i provedba ekološke mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj

Hrvatska, u usporedbi s drugim europskim zemljama, ima visoku razinu očuvanosti prirode i osobito se ističe očuvanošću ekoloških sustava i staništa, zemlja je to velike biološke i krajobrazne raznolikosti. Smanjivanjem stupnja te raznolikosti narušava se ekološka ravnoteža, pa se može reći da to na globalnoj razini ugrožava biljne i životinjske vrste, te samog čovjeka.

To je veća naša odgovornost za ono što ćemo ostaviti budućim naraštajima, te stoga održiv razvitak u gospodarskom, ekološkom i sociokulturnom smislu postaje sastavnicom promišljena djelovanja u većini zemalja. Održiv, ili obziran razvoj predmnijeva život unutar prihvatnog kapaciteta okoliša, dakle, u kojoj će mjeri ekološki sustav moći prihvatiti raznolike ljudske djelatnosti i iskorištavanje resursa bez trajne štete za sustav i kvalitetu života ljudi.

Smanjenje pritiska na okoliš može se postići sinergijom društvenoga, političkoga i tržišnog djelovanja, a nama je, u ovom slučaju, važan zajednički angažman u očuvanju i pravilnom korištenju resursa u turizmu. Upravo zato održiv turizam ima poveznicu s ekoturizmom koji stvara novu kategoriju odgovornog putnika. Ekoturizam znači i odgovoran turizam radi svoje usmjerenosti na usklađen odnos čovjeka i prirode, ali i stoga što se dio zarade od njega koristi za zaštitu okoliša.

U hrvatskom je turizmu posljednjih godina postignut veliki napredak, ali i dalje je potrebno ulagati u razvoj, i to ponajprije u poboljšanje kvalitete proizvoda i usluga, ali i promociju očuvana okoliša i prepoznatljivosti Hrvatske kao turističkog odredišta koje, uz postojeće mjere zaštite, poglavito obalnog pojasa, razvija visokokvalitetnu izvornu turističku ponudu.

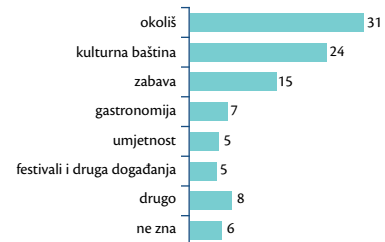
Naša je zemlja bogata raznolikim prirodnim i kulturnim vrijednostima, ali je također zanimljiva i enološka i gastronomska ponuda po regijama. Turisti prepoznaju razlike između dalmatinske, slavonske, zagorske ili neke druge naše kuhinje. Autohtoni specijaliteti naših kuhinja poznati su i traženi, posebice u ugostiteljskoj ponudi seoskog turizma. Stoga se posljednjih godina u Hrvatsku, osim zbog odmora i opuštanja, sve više dolazi radi zabave, uživanja u jelu i piću, a i sve je više onih koje zanimaju kulturne znamenitosti i očuvan okoliš. Pristup turizmu prema načelima održiva razvoja sukladan je općeprihvaćenim načelima iz kojih je proistekao niz međunarodnih konvencija, poput one o zaštiti biološke raznolikosti kojoj je Republika Hrvatska pristupila početkom 1997. godine. Sabor Republike Hrvatske stoga je i prihvatio Deklaraciju o zaštiti okoliša u kojoj, među ostalim, stoji: “Republika Hrvatska u svijetu prepoznatljiva kao zemlja izrazito bogata raznolikim prirodnim vrijednostima, kao što su primorje i otoci, plodna tla, vode i vodotoci, samonikle šume te brojne jedinstvene i svjetski priznate ljepote, opredjeljuje se za gospodarski održiv razvitak utemeljen na opstojnoj poljoprivredi i šumarstvu, pomorstvu i turizmu te gospodarstvu i industriji zasnovanoj na ekološki dopustivim tehnologijama”.

Damir Bajš

Ministar turizma

Europa: svjetsko turističko odredište broj jedan

Razlozi za odabir odredišta

Nakon gotovo pola stoljeća stalnog rasta Europa je i dalje na vrhu svjetskih turističkih odredišta. Samo u posljednjih dvadeset godina potražnja je porasla za više od dvostruko, generirala više od 10 posto europskog bruto društvenog proizvoda (BDP-a) i osigurala dvadesetak milijuna radnih mjesta.

Predviđa se da će se takav rast nastaviti i u daljoj budućnosti. Prema predviđanjima Svjetske turističke organizacije (WTO) broj turista u Europi će se u sljedeća dva desetljeća udvostručiti. Takvom stalnom rastu pridonosi nekoliko čimbenika. Oni uključuju porast broja niskotarifnih zrakoplovnih kompanija, povećanu uporabu interneta i širenje EU-a, čime se otvaraju nova tržišta u novim i pristupnim državama Europske unije poput Hrvatske.

To, međutim, ne znači da je riječ o rutinskom poslu. Zapravo, turizam doživljava velike promjene kako se prilagođava promjenama u potražnji, novim uvjetima i povećanoj konkurenciji iz drugih krajeva svijeta. Masovni turizam je time posebno pogođen, a mnoga klasična odredišta koja nude samo „sunce i more“ već se moraju boriti za turiste. Više nije neobično da čak i u srcu ljeta veliki turistički kompleksi diljem Europe ostaju djelomično prazni, što se prije desetak godina nije moglo niti zamisliti.

WTO-ova istraživanja tržišta pokazuju da se sve više i više ljudi zanima ne samo za iskušavanje novih mjesta, nego i za otkrivanje različitih oblika turizma. Oni često traže autentično iskustvo koje se temelji na lokalnoj kulturi i tradiciji, koje je u većem skladu s prirodnim okolišem i koje nudi prijateljsku, personaliziranu uslugu.

Glavni motivi za odlazak na godišnji odmor EU-ovim građanima u 2008.

Izvor: Istraživanje Eurobarometra: Europljani na odmoru 2009. Ispitanicima je okoliš najvažniji faktor u odabiru odredišta za odmor. Priroda je glavni razlog za odabir šest posto svih Europljana – 2008. to je bilo 17 milijuna ljudi.

Alternativni oblici turizma u brzom su porastu

Posljedično tome, alternativni oblici turizma – poput ruralnog turizma, prirodi bliskoga ili ekoturizma – doživljavaju pravi boom. Prema novijim istraživanjima, rastu tri puta brže od klasičnoga masovnog turizma i očekuje se da će njihov udio na turističkom tržištu u Europi u sljedećih 20 godina biti veći od 20 posto.

Jedan od odgovora na nove izazove i jedan od načina za ostvarivanje vrijednosti na mijenjajućim tržišnim preferencama je investirati u oblike turizma manjeg razmjera koji se temelje na jedinstvenoj prirodnoj i kulturnoj baštini i promicati ih.

Hrvatska ima idealnu poziciju za najbolje moguće iskorištavanje tih novih mogućnosti. Mnogim je budućim turistima ona relativno „nova“ destinacija, ima izrazito raznovrstan krajobraz i bogatu biološku raznolikost, kao i mnoge aktivne kulturne tradicije. Od bujnih zelenih poplavnih nizina u Slavoniji do planinskih vrhova Velebita, od idiličnoga ruralnog krajobraza Istre do dramatične dalmatinske obale i mirisnih otoka raspršenih po mirnom Jadranu – Hrvatska nudi nešto za svačiji ukus.

Mjesta poput Nacionalnog parka Plitvička jezera već imaju koristi od rastućeg zanimanja za ekoturizam i nude jedinstveno, ali sigurno i pristupačno iskustvo prirode stotinama tisuća turista svake godine. To je ohrabrilu i mnoga mala obiteljska gospodarstva na razvoj lokalnih turističkih proizvoda (najam smještaja, restorani...) koji se temelje na prirodnim bogatstvima. No ne moraju sve inicijative u ekoturizmu biti velikog razmjera. Štoviše, većina aktivnosti je mnogo manjeg razmjera i lokalizirana, ali čak i tom segmentu poslovanje cvjeta u cijeloj Europi zahvaljujući povećanom zanimanju za ekoturizam.

U Škotskoj su tzv. šetački odmori postali vrlo popularni u posljednjih deset godina. Prema nedavnom istraživanju 1,1 milijun izleta svake godine lokalnim privrednicima donosi 600 milijuna eura. Tržište za promatranje divljih vrsta (poput dupina ili ptica) je također brzo raslo – narastavši dvostruko u samo deset godina. 2007. godine škotski je turizam osigurao 2000 radnih mjesta i postigao godišnji prihod od 70 milijuna eura.

Lonjsko Polje - posjetiteljski centar (K. Sundseth)

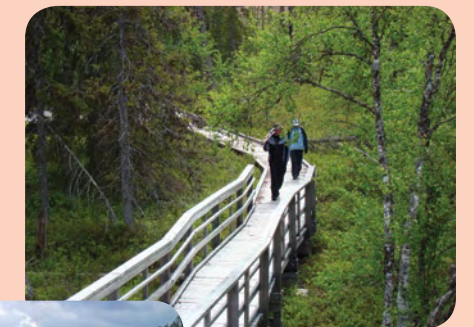
Kupanje na otoku Rabu (K. Sundseth)

Planinari na Velebitu (NP S. Velebit)

Šetnje po netaknutom snijegu u Finskoj (K. Taskinen)

Vožnja kanuom i promatranje ptica – popularne aktivnosti u eko turizmu (K. Sundseth)

NATURA 2000: vrata u...

...najvrednija prirodna područja Hrvatske

Ekološka mreža NATURA 2000 u Europi

Mreža NATURA 2000 u Europi

NATURA 2000 je ekološka mreža područja očuvanja prirode koja se proteže kroz trenutačno 27 država EU-ovih članica. Ta je mreža osmišljena za očuvanje više od tisuću rijetkih, ugroženih i endemičnih vrsta divljih životinja i biljaka, te oko 230 prirodnih i poluprirodnih staništa koja su na popisu u dodacima dviju EU-ovih direktiva o zaštiti prirode. Dosad je u ekološku mrežu NATURA 2000 uključeno oko 30.000 područja i pokriva gotovo petinu teritorija Europske unije.

To je čini najvećom mrežom očuvanja prirode na svijetu, te pruža jedinstvenu mogućnost za otkrivanje i uživanje u najljepšim europskim krajolicima i spektakularnoj prirodi. Diljem Europe, NATURA 2000 prepoznata je kao simbol europskoga bogatoga prirodnoga i kulturnog naslijeđa. A to je nadalje čini snažnim mamcem za privlačenje ljudi koji žele iskusiti prirodu iz prve ruke, bilo da je riječ o promatranju divljih vrsta, hodanju, vožnji biciklima ili jednostavno opuštanju u prelijepu okolišu.

To, dakako, ne znači da su sva područja NATURA 2000 privlačna ili prikladna za turiste. Neka nisu pejzažno zanimljiva ili su jednostavno preosjetljiva da bi mogla podnositi veći broj ljudi, ali još postoji mnogo onih koja su idealno mjesto za bavljenje aktivnostima u prirodi, pod uvjetom da se to obavlja uz poštivanje prirodnog okoliša.

Zaustavljanje gubitka bioraznolikosti u Europi do 2010.

Čelnici vlada svih zemalja Europske unije 2001. godine postavili su sami sebi ambiciozan cilj zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti u Europi do 2010. godine. EU-ove Direktiva o pticama i Direktiva o staništima osnove su za ispunjenje te obveze. Ta dva EU-ova propisa zajedno postavljaju isti visok standard očuvanja prirode za sve države članice EU-a (trenutačno 27 država). U srcu tih dviju direktiva leži stvaranje ekološke mreže očuvanih područja u cijeloj Europi - mreže NATURA 2000.

Smeđi medvjed (J. Kusak)

Biokovsko zvonce (A. Alegro)

(K. Sundseth)

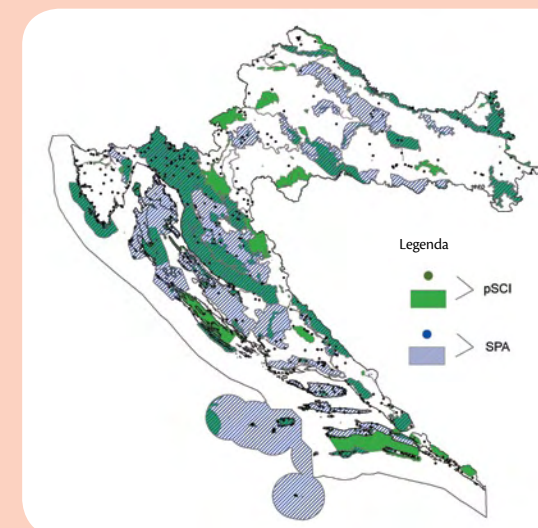
Odabir NATURA 2000 područja u Hrvatskoj

U trenutku pristupanja Europskoj uniji Hrvatska će na svom teritoriju morati provesti EU-ove propise o zaštiti prirode. Brojne odredbe dviju EU-ovih direktiva o zaštiti prirode već su prenesene u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o zaštiti prirode (NN br. 70/2005, 139/08). Isto kao i druge zemlje članice EU-a, Hrvatska će morati predložiti područja mreže NATURA 2000 za više od 250 vrsta i 70 stanišnih tipova koji se pojavljuju u Hrvatskoj i za koje se smatra da su vrijedni za EU.

U očekivanju tog trenutka, Državni zavod za zaštitu prirode (DZZP) koordinirao je detaljnu inventarizaciju tih vrsta i staništa. Iz tih opsežnih temeljnih podataka, DZZP je ustanovio oko 1000 područja koja bi trebala biti dio hrvatskog prijedloga ekološke mreže NATURA 2000. Odabir područja utemeljen je na standardnim, znanstvenim kriterijima koja se jednako primjenjuju u svim državama Europske unije.

Za ta potencijalna područja pokrenut je proces javnih konzultacija kako bi se informirali svi potencijalno pogođeni ili zainteresirani za mrežu NATURA 2000, te da bi im se pružila prigoda da komentiraju odabir područja. Kada se završi proces konzultacija s javnošću, konačni revidirani popis potencijalnih NATURA 2000 područja će se prosljediti na prihvaćanje Vladi Republike Hrvatske prije nego što se preda Europskoj komisiji u Bruxellesu.

Više informacija dostupno je na <http://www.natura2000.hr/>

Indikativna karta mogućih područja NATURA 2000 u Hrvatskoj

NATURA 2000: što je u imenu?

Područja navedena u Direktivi o staništima nazivaju se predloženim Područjima važnosti za Zajednicu (eng. proposed Sites of Community Importance – pSCIs), dok ona navedena u Direktivi o pticama nose naziv Područja posebne zaštite (eng. Special Protection Areas - SPAs). Međutim, i jedna i druga područja uobičajeno se pojednostavljeno zovu područjima NATURA 2000, jer zajedno čine dio EU-ove ekološke mreže NATURA 2000.

Velebitska degenija (B. Krstinić)

NP Kornati (V. Jakupović Grčko)

Električni brod (NP Plitvička jezera)

Rad s mrežom NATURA 2000

Turizam u NATURA 2000 područjima u Laponiji i Finskoj

Laponija pokriva neizmjerne površine šuma i močvara izvanredne prirodne ljepote. Kada je dio tog područja, veličine 300 četvornih kilometara, proglašen područjem NATURA 2000, lokalne zajednice su se isprve protivile, u strahu da će to zaustaviti turističko tržište koje je tek počelo nicati. Uprava parka ih je uvjerila da će im to, naprotiv, donijeti nove poslovne priloge i otvoriti nova radna mjesta. Uspostavljen je niz brižljivo isplaniranih staza kojima se posjetitelji udaljuju od osjetljivih područja, ali im se ipak pruža prekrasno iskustvo uživanja u prirodi. Te prirodne staze su se pokazale toliko popularnima među turistima da su čak dospjele i na naslovnice. Lokalni privrednici bilježe stalan rast posjetitelja i mnogi sada u mreži NATURA 2000 vide potencijalnog saveznika, a ne prepreku.

Ljudi često povezuju zaštitu prirode sa strogim prirodnim rezervatima u kojima su ljudske aktivnosti sustavno isključene. NATURA 2000 ima drukčiji pristup – ona uvažava da je čovjek sastavni dio prirode, te da najbolje funkcioniraju u međusobnu partnerstvu. Tako NATURA 2000 podržava načelo održiva razvoja. Njen cilj nije zaustaviti ljudske aktivnosti nego odrediti parametre prema kojima se one mogu obavljati uz istodobnu zaštitu biološke raznolikosti.

Postoje dva zlatna pravila za sve aktivnosti u području NATURA 2000 i oko njega:

- izbjegavati štetne aktivnosti koje bi mogle uznemiriti vrstu ili narušiti staništa zbog kojih je područje odabrano;
- poduzimati pozitivne mjere, gdje je potrebno, u cilju održavanja i obnavljanja „povoljnog stanja očuvanja“ tih staništa i vrsta u njihovu prirodnom području rasprostranjenosti.

Način na koji će se to primijeniti u praksi razlikovat će se od područja do područja, jer ne postoje univerzalna pravila o tome koje su aktivnosti u NATURA 2000 području dopuštene, a koje nisu. Mnogo će ovisiti o tome koje su vrste i staništa europskog značenja dotičnim područjem zaštićeni i koliko su osjetljivi na različite vrste pritisaka i aktivnosti.

Staze za posjetioce u NATURA 2000 područjima Yllas i Oulanka, Laponija (K. Sundseth)

Potencijalno jaki saveznici

Za razliku od masovnog turizma, koji je često u izravnom sukobu s očuvanjem prirode, glavni je interes ekološkoga ili ruralnog turizma ne uništiti upravo ono što je uopće privuklo turiste. Štoviše, budući da se ekoturizmom bave gotovo isključivo mali privrednici i obiteljska gospodarstva, koji imaju interes za lokalni okoliš i za lokalnu kulturu i tradiciju, mnogo je vjerojatnije da su lakše usklađivi sa zahtjevima mreže NATURA 2000.

Diljem Europe postoje mnogi primjeri uzajamne koristi ekoturizma i mreže NATURA 2000. S jedne strane, područja NATURA 2000 (uključujući nacionalne parkove, koji su sada dijelom mreže) mogu djelovati kao magnet za ekoturiste i dovesti strane investicije. S druge, lokalni ekoturizam može prirodi dati ekonomsku vrijednost i potaknuti odgovorno ponašanje među posjetiteljima i među turističkim djelatnicima.

Ključ uspjeha je svijest ljudi koji se bave turizmom o tome koje su posebnosti prirode njihova kraja, da bi sukladno tome planirali svoje aktivnosti na održiv način. Državni zavod za zaštitu prirode i ostali nadležni u zaštiti prirode su tu da ljude savjetuju o aspektima svakog pojedinog slučaja. Pojednost o svakom NATURA 2000 području mogu se pronaći na: <http://www.natura2000.hr/>

Ekoturizam

- promiče održive aktivnosti malog razmjera bliške prirodnom okolišu;
- opslužuje pojedinačne posjetitelje ili male grupe, a ne masu turista;
- stavlja naglasak na kakvoću proizvoda i personaliziranu uslugu;
- potiče veliko zanimanje za lokalni okoliš i lokalne proizvode;
- pomaže u promicanju odgovornog ponašanja i podizanju svijesti o potrebi zaštite prirode.

NATURA 2000 područja

- djeluju kao magnet za ekoturiste i privlače pozornost na prisutna prirodna bogatstva;
- često pružaju različite sadržaje, brošure i informacije posjetiteljima;
- pružaju informacije, stručnost i savjete o divljim vrstama i prirodi;
- privlače strane investicije;
- potiču diversifikaciju gospodarskih aktivnosti na lokalnoj razini.

Promatranje kitova na Azorima

Duboke vode oko Azora, otočja daleko u Atlantskom oceanu, obiluju najrazličitijim morskim vrstama. To je jedno od najboljih mjesta u Europi gdje se mogu vidjeti kitovi i dupini. Takva vrijedna prirodna prednost nosi velik potencijal za ekoturizam, ali i opasnost od nanošenja štete životinjama, ako se njime ne upravlja na odgovarajući način. Kako bi se osiguralo da se promatranje kitova vodi stručno, vlada Azora uvela je obvezujući kodeks ponašanja za rad u morskim područjima NATURA 2000 koji se strogo provodi.

Zauzvrat za poštivanje propisa, lokalnim je privrednicima osiguran važan trening iz poslovnog upravljanja, kao i iz područja očuvanja mora. Zahvaljujući takvoj suradnji, Azori su stekli međunarodni ugled u dobro upravljanoj, održivoj promatranju kitova, a kao rezultat toga lokalno poslovanje je u stalnom porastu.

(ImagDOP)

Osiguravanje održivosti...

...turističkih aktivnosti

Promicanje dijaloga i rasprave

Europska povelja o održivu turizmu u zaštićenim područjima

Europska povelja o održivu turizmu nudi praktičan instrument za upravljanje koji omogućuje razvoj turizma u zaštićenim područjima na održiv način. Potpisana prije deset godina, povelja je provedena u 46 zaštićenih područja u cijeloj Europi, a većina ih je uvrštena u mrežu NATURA 2000. Ona služi kao koristan model za razvoj i provođenje turističkih aktivnosti na ekološki, ekonomski i socijalno uravnotežen način. Jedna od temeljnih sastavnica povelje je partnerska suradnja sa svim važnim dionicima u izradi strategije održiva turizma i akcijskog plana na temelju detaljnih analiza situacije. Više informacija dostupno je na

http://www.european-charter.org/downloads_neu.htm

Kada se razmatra razvoj turističkih aktivnosti bliskih prirodi u području NATURA 2000 i oko njega, nekoliko čimbenika mora prethodno biti pažljivo istraženo kako bi se osigurala održivost predloženih aktivnosti. Prvo i najočitije pitanje mora biti, može li područje podnijeti priljev posjetitelja i, ako može, gdje, kada i koliko? Definiranje kapaciteta koje područje može podnijeti je izrazito važno ako se utjecaj turizma mora ograničiti.

Često je to samo pitanje količine i razmjera (deset ljudi koji se šetaju malom močvarom prouzrokovat će značajno manje štete od 10.000). Ali je isto tako važan i tip staništa. Neka prirodna područja su otpornija i mogu podnijeti veću prisutnost ljudi, dok su neka druga područja, poput pješčanih dina i špilja sa šišmišima, vrlo osjetljiva i može ih uništiti i nekolicina posjetitelja. To isto ovisi o vrsti aktivnosti koja se poduzima: hodanje ili vožnja kanua, na primjer, manje su štetni od motokrosa ili vožnje skuterom na vodi.

Pružatelji turističkih usluga mogu se obratiti lokalnoj upravi za zaštitu prirode kako bi se informirali o prirodnim vrijednostima svog područja NATURA 2000 i kako bi se ustanovilo jesu li njihove aktivnosti u skladu s mrežom NATURA 2000 ili ih je potrebno prilagoditi. Često to samo znači usmjeriti posjetitelje dalje od najosjetljivijih područja ili ograničiti aktivnosti u određeno doba godine (na primjer, tijekom sezone parenja).

Jezero Steinhuder, Njemačka – meka za turiste

Steinhuder Meer je veliko, atraktivno jezero pored Hannovera u sjevernoj Njemačkoj. I jezero i okolna staništa uključeni su u mrežu NATURA 2000, ali njihova blizina velikom gradu cijelo područje stavlja pod velik pritisak posjetitelja. Za ljetnih vikenda ovdje dolazi i do 50.000 ljudi u šetnju, vožnju biciklom, na vodene sportove ili jednostavno na opuštanje.

Da bi zaštitili prirodu i osigurali održivo korištenje, mjerodavna tijela za očuvanje prirode osmislila su zonski sustav, u suradnji s drugim tijelima vlasti i skupinama dionika, prema komu su neki dijelovi jezera određeni kao zone rekreacije, a drugi kao „zabranjena“ područja u kojima se priroda ne smije ometati. Uspostavljeni su i zgodni sadržaji kako bi se posjetitelje uspješno privuklo i zadržalo u područjima predviđenima za rekreaciju. To uključuje klasične šetačke staze i marine za brodove, kao i nove promatračke platforme, skrovišta za promatranje ptica i ture s vodičem na kojima posjetitelji mogu naučiti o posebnim prirodnim vrijednostima tog područja, a da pritom priroda ne strada.

Razumijevanje interesa ekoturista

Kao i svi ostali oblici turizma, ekoturizam je multidisciplinarna djelatnost. Zato je presudno da oni koji su zainteresirani za razvoj ekoturističkih proizvoda nisu samo svjesni prirode koja ih okružuje, nego i tko bi mogli biti njihovi posjetitelji i koji su njihovi interesi. Tako se turističke aktivnosti mogu iskrojiti prema mjeri posjetitelja i njihovih potreba i interesa.

Ne za bavljenje ekoturizmom nije potrebno biti stručnjak za prirodu i divlje vrste. Zapravo, ekoturista koji su zaista stručnjaci za divlje vrste i koji ciljano dolaze vidjeti konkretnu biljku ili životinju relativno je malo. Većina ih jednostavno želi otkriti neko novo područje i uživati u prirodi i kulturi. Jednog će dana možda veslati kanuom niz rijeku, šetati šumom ili ići na izlete biciklom, a drugog će možda radije iskušavati lokalne specijalitete ili posjetiti neki lokalni spomenik.

Najvažnije je pružiti posjetiteljima raznolike i dobro organizirane turističke proizvode koji se temelje na lokalnoj prirodi i kulturi, te na prijateljskoj, personaliziranoj usluzi. Važno je imati na umu da mnogi posjetitelji dolaze iz gradova i drugih krajeva zemlje ili iz inozemstva. Često neće znati što je vrijedno vidjeti, što se može raditi, ili se pak ne usuđuju sami otkrivati okolicu. Znat će cijeliti ako im omogućite vidjeti skupinu roda pored prekrasna jezera ili livade pune cvijeća, čak i ako je to lokalnim stanovnicima svakodnevni prizor.

Jednako je važna i promocija i marketing ekoproizvoda, a ekoturizam mora moći doprijeti do svojih potencijalnih posjetitelja putem reklame, web-stranica, akreditacijskih shema, udruženja ruralnog turizma, itd.

(Latvian Rural Tourism Association)

Latvija

Posljednjih je godina Latvija postala popularnim ekoturističkim odredištem zbog svoje prekrasne i netaknute prirode. Kako bi iskoristila to rastuće tržište, latvijska udruga za ruralni turizam, koja okuplja tristotinjak vlasnika malih ruralnih domaćinstava, razvila je niz ekoturističkih proizvoda u području NATURA 2000 i oko njega. Budući da je biciklizam postao vrlo popularnim načinom odmora u Latviji, jedan od proizvoda uključuje niz biciklističkih ruta dugih pet do 100 kilometara koje su pobudile iznimno zanimanje zbog krajobraza, kulture i prirode. Rute su dogovorene u suradnji s lokalnim upraviteljima područja očuvanja prirode kako bi se osiguralo da ne nanose štetu područjima NATURA 2000 kojima prolaze. Konačne biciklističke rute objavljene su u kartama s posebnim natuknicama o lokalnoj prirodi i divljim vrstama, kao i o lokalnim mogućnostima smještaja na seoskim gospodarstvima duž putova. Karte su bile rasprodane u samo nekoliko mjeseci, a tog ljeta zabilježen je i velik porast ruralnog smještaja. Potez se pokazao kao uspjeh sa svih aspekata!

http://www.celotajs.lv/cont/wrth/worthseeing_en.html

Sustav certifikacije ekoturizma u Rumunjskoj

Rumunjsko udruženje za ekoturizam (AER) ujedinjuje javni i privatni sektor u partnerstvo za očuvanje prirode i održiv razvoj turizma. Kao dio svojih aktivnosti, AER je uveo sustav certifikiranja ekoturističkih usluga utemeljen na međunarodnim iskustvima koji se dodjeljuje turoperatorima, vodičima, vlasnicima ruralnog smještaja i za „ekodestinacije“ koje pružaju aktivnosti koje se temelje na prirodi i poštuju je. Zauzvrat pružatelji usluga u ekoturizmu profitiraju od AER-ovih savjetodavnih usluga, i to ne samo isključivo vezanih uz prirodu, nego im se također pomaže u plasiranju proizvoda i poboljšanju usluga. Od trenutka kada je uveden, program je pomogao Rumunjskoj da se uvrsti na kartu održivih ekoturističkih odredišta. To je rezultiralo osjetnim povećanjem broja zadovoljnih ekoturista koji su posjetili zemlju.

<http://www.eco-romania.ro/en/index.php>

Razvoj održiva turističkog proizvoda...

...na temelju mreže NATURA 2000

Ekoturističke aktivnosti mogu biti širokog raspona

Lokalni proizvodi na području delte Neretve (P. Jerković, Villa Neretva)

Ljudi odlaze u prirodu zbog čitavog niza različitih razloga. Isto tako, proizvodi koji se temelje na mreži NATURA 2000 i boravku u prirodi mogu biti jednako raznoliki. Oni ne moraju uvijek uključivati promatranje divljih vrsta, jer je vrlo često dovoljna samo svijest o tome da u prekrasnom krajobrazu postoje rijetke divlje životinje, poput risa, vuka i medvjeda, da se u to područje privuku turisti.

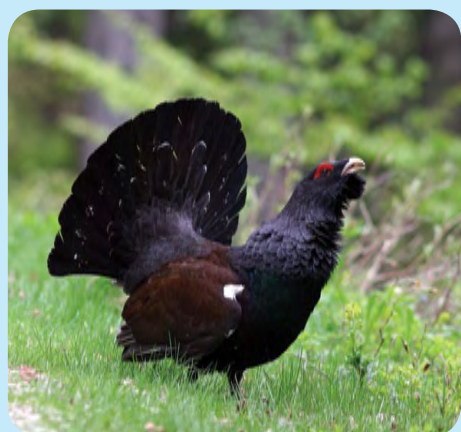
U područjima NATURA 2000 i oko njih, mogu se prakticirati najraznolikije aktivnosti. To su, među ostalim, hodanje, vožnja bicikla i kanua, plivanje, piknici, jahanje, ribolov, promatranje divljih vrsta, hodanje s krpelja po netaknutu snijegu, penjanje na litice te širok izbor edukacijskih i kulturnih aktivnosti bliskih prirodi. Slijede primjeri samo nekoliko uspješnih turističkih aktivnosti utemeljenih na boravku u prirodi iz cijele Europe.

(P. Jerković, Villa Neretva)

Istraživanje Neretve lađama

Delta Neretve je golemo močvarno područje koje obiluje divljim vrstama, smješteno sjeverno od Dubrovnika. Iako su neki dijelovi isušeni radi poljoprivrede, još postoje mnoga prirodna područja. Ta su područja važno stanište tisuća rijetkih ptica, pa su stoga i predložena za uključivanje u mrežu NATURA 2000. Međutim, tim lokalitetima doslovno nitko ne može prići ako ne poznaje složenu strukturu delte. Kako bi se ekoturistima pružio potpun doživljaj ljepote Neretve, jedan je lokalni restoran počeo organizirati fotosafarije na tradicionalnim lađama. Tako turisti imaju mogućnost istraživati Neretvu na održiv način. Isto tako u restoranu mogu kušati tipične lokalne specijalitete, a organizirani su i posjeti drevnim kulturnim znamenitostima. Sve u svemu, riječ je o iznimu iskustvu za domaće i za strane turiste.

Tetrijeb gluhan (T. Mihalić)

Promatranje ptica u srcu Škotske

Slikovita šuma Abernethy u središtu je škotskog visočja. Važno je utočište mnogih rijetkih šumskih ptica, kao što su bukoč i tetrijeb gluhan. Kako bi se ekoturistima pružila prigoda da vide te rijetke ptice, lokalna organizacija za očuvanje prirode, u čijem je područje vlasništvu, osmislila je niz brižljivo pripremljenih ekoturističkih aktivnosti. Na primjer, postavljene su kamere zatvorena kruga na gnijezdo bukoča u posjetiteljskom središtu i s pomoću nje posjetitelji mogu vidjeti pticu izbliza, a da je ne ometaju. Također postoji velik broj skrovišta za promatranje ptica, prirodnih staza i tura s vodičima kako bi se posjetitelji informirali i doživjeli jedinstvenu prirodu područja. U proljeće se organiziraju šetnje u zoru na kojima se mogu vidjeti tetrijebi gluhan dok se šepure na svojim okupljalištima. Unatoč činjenici da je riječ o golemim pticama, taj spektakularni prizor ljudi mogu rijetko vidjeti, jer su te ptice vrlo osjetljive. Međutim, šetnja je pažljivo isplanirana kako bi se izbjeglo zastrašivanje ptica, pa tako stotine ljudi imaju rijetku prigodu vidjeti te veličanstvene ptice svake godine.

<http://www.rspb.org.uk/reserves/guide/lochgarten/index.asp>

Praktični primjeri

Inovativni načini za doživljaj unutrašnjosti Andaluzije projektom NATURA 2000

Andaluzija je najpoznatija po svojoj Costa del Sol – već dugo betoniranoj južnoj obali Španjolske. No dublje u unutrašnjosti je spektakularan planinski lanac Sierra Morena, jedno od najvažnijih staništa divljih vrsta u Sredozemlju. To je također i posljednje utočište iberijskog risa, najugroženije divlje mačke na svijetu. Očito je da unutrašnjost Andaluzije ima golem potencijal za privlačenje ekoturista, ali do nedavno ljudi nisu imali mnogo prigode za posjet tom području. Ruralnim su se turizmom uglavnom bavili vlasnici malih pansiona, ljudi bez iskustva u ekoturizmu.

S pomoću fondova Europske unije, Udruženje ruralnog turizma Andaluzije (RAAR) odlučilo je pomoći svojim članovima da razviju ekoturističke aktivnosti na temelju mreže NATURA 2000. Nakon informiranja o projektu NATURA 2000 članovi su mogli dati svoje ideje za moguće ekoturističke proizvode. Zainteresirani su dobili daljnje savjete i pomoć u razradi i marketingu svojih proizvoda. Ukupno je stvoreno 19 ekoturističkih proizvoda u rasponu od tečajeva slikanja i šetačkih odmora do odmora na seoskim gospodarstvima sa smještajem na hacijendi u središtu područja NATURA 2000 i poučavanjem o poljoprivredi koja pogoduje očuvanju divljih vrsta (i, dakako, kušanjem njenih proizvoda). Ponuda se sada oglašuje na web-lokaciji RAAR-a i primjećuje se veliko zanimanje španjolskih i stranih ekoturista. <http://n2000.raar.es/>

Mora se napomenuti da je ta inicijativa dio većeg projekta za promicanje turizma u sklopu projekta NATURA 2000 koji financira EU: <http://www.natura2000tourism.eu/>

(RAAR)

(RAAR)

(RAAR)

Festival roda u Belozamu u Bugarskoj

Svake se godine u selu Belozam dolazak roda očekuje s velikim veseljem. Ne samo da rode najavljuju dolazak proljeća nego i zato što se kaže da donose sreću i dobro zdravlje. Za slavljenje tog događaja u selu se svake godine u svibnju organizira festival bijelih roda. On je izvorno bio predviđen samo za mještane, ali se dobar glas proširio i sada na festival dolaze ljudi iz cijele Bugarske, a ponekad i iz udaljenijih krajeva. Dolaze vidjeti tradicionalne plesove, kušati lokalne specijalitete i općenito „upijati atmosferu“ pod budnim okom roda koje se gnijezde na krovovima seoskih kuća. Mještani su oduševljeni što mogu podijeliti svoju tradiciju s drugima, a to im pruža i prigodu za prodaju svojih rukotvorina i najam smještaja.

(I. D. Grlica)

Ujedinjavanje mreže NATURA 2000 i ekoturizma...

...u ruralni razvoj

Stvaranje ekoturističkog odredišta

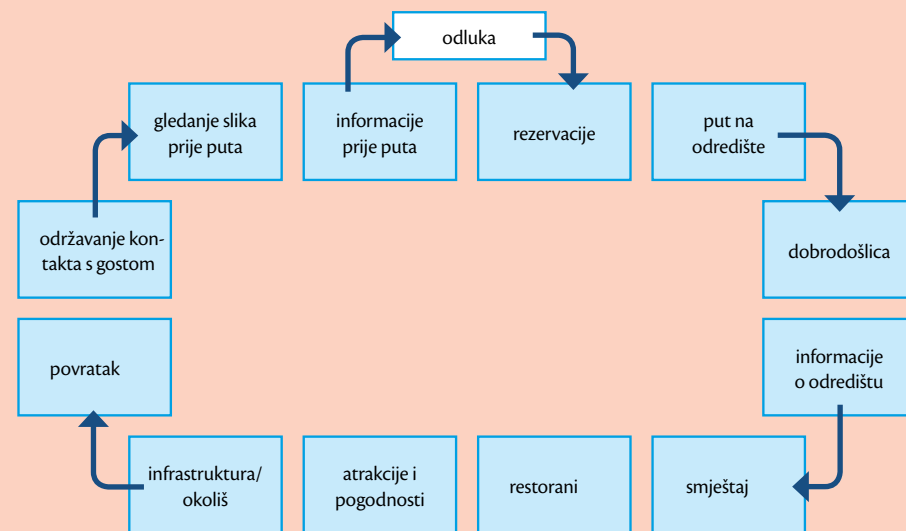
Nacionalni parkovi u Walesu: motor lokalnog gospodarstva

Nedavna studija o ekonomskoj vrijednosti triju nacionalnih parkova u Walesu, proglašena radi očuvanja prirodnih ljepota, divljih vrsta i kulturne baštine, zaključila je da parkovi pružaju gotovo 12.000 radnih mjesta (10 posto svih radnih mjesta u Walesu), ostvaruju ukupni godišnji prihod od oko 250 milijuna eura i generiraju oko 300 milijuna eura u bruto domaćem proizvodu. U Europskoj je uniji ukupno 250 nacionalnih parkova i, iako nije moguće ekstrapolirati podatke za Wales, očito je da svi zajedno ne samo da pružaju atraktivna mjesta za posjećivanje, nego i uvelike pridonose lokalnom gospodarstvu.

Turizam je složena djelatnost, zato je iznimno važno da postoji dobra suradnja između različitih sektora - javnoga i privatnoga. Strateški, koordinirani pristup je ključan za stvaranje održivog ekoturističkog „odredišta“, u kojem se turistima nude različite aktivnosti koje će osigurati njihov dulji ostanak u dotičnom području.

Ljudi odlaze u prirodu zbog čitavog niza različitih razloga. Isto tako, proizvodi koji se temelje na mreži NATURA 2000 i boravku u prirodi mogu biti jednako raznoliki. Oni ne moraju uvijek uključivati promatranje divljih vrsta, jer je vrlo često dovoljna samo svijest o tome da u prekrasnom krajobrazu postoje rijetke divlje životinje, poput risa, vuka i medvjeda, da se u to područje privuku turisti.

U područjima NATURA 2000 i oko njih, mogu se prakticirati najraznolikije aktivnosti. To su, među ostalim, hodanje, vožnja bicikla i kanua, plivanje, piknici, jahanje, ribolov, promatranje divljih vrsta, hodanje s krpeljama po netaknutu snijegu, penjanje na litice te širok izbor edukacijskih i kulturnih aktivnosti bliskih prirodi. Slijede primjeri samo nekoliko uspješnih turističkih aktivnosti utemeljenih na boravku u prirodi iz cijele Europe.

Brendiranje proizvoda iz NATURA 2000 područja u Češkoj

Od 2005. proizvodi napravljeni u području Krkonose, Sumava i Beskydy mogu se prijavljivati za poseban brend koji jamči njihovu izvornost. Svaki brend ima svoj logotip i dodjeljuje ga odbor koji se sastoji od lokalnih proizvođača, tijela lokalne vlasti, mjerodavnih tijela za očuvanje prirode i lokalne gospodarske komore. Proizvod može biti poljoprivredni proizvod, rukotvorina ili umjetnički ili prirodni proizvod (poput drva, komposta, šumskog voća,...). Da bi zadovoljio uvjete, proizvod mora biti visoke kakvoće, proizveden u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša u dotičnom području i imati izravnu vezu s kulturnom i prirodnom baštinom regije. Kako su sva tri područja većim dijelom i u mreži NATURA 2000, brendovi privlače pozornost na ta područja NATURA 2000, a koriste im donosi i brižljivo upravljanje prirodom u skladu s okolišem. Isto tako i turisti koji posjećuju ta područja mogu kupiti lokalne proizvode i tako podržavaju lokalno gospodarstvo na održiv način.

<http://www.domaci-vyrobky.cz/>

Lokalni proizvodi s NATURA 2000 potvrdom porijekla (www.domaci-vyrobky.cz)

Četiri stupa održivosti

Ljudi odlaze u prirodu zbog čitavog niza različitih razloga. Isto tako, proizvodi koji se temelje na mreži NATURA 2000 i boravku u prirodi mogu biti jednako raznoliki. Oni ne moraju uvijek uključivati promatranje divljih vrsta, jer je vrlo često dovoljna samo svijest o tome da u prekrasnom krajobrazu postoje rijetke divlje životinje, poput risa, vuka i medvjeda, da se u to područje privuku turisti.

U područjima NATURA 2000 i oko njih, mogu se prakticirati najraznolikije aktivnosti. To su, među ostalim, hodanje, vožnja bicikla i kanua, plivanje, piknici, jahanje, ribolov, promatranje divljih vrsta, hodanje s krpeljama po netaknutu snijegu, penjanje na litice te širok izbor edukacijskih i kulturnih aktivnosti bliskih prirodi. Slijede primjeri samo nekoliko uspješnih turističkih aktivnosti utemeljenih na boravku u prirodi iz cijele Europe.

Program za posjetitelje divljih voda u parku prirode Lech u Austriji

Široka lepeza atraktivnih, zanimljivih i specijaliziranih aktivnosti u prirodi za različite ciljne skupine pomoći će području da se istakne i privuče dodatne posjetitelje, čak i tamo gdje je turizam već dobro razvijen i postoji jaka konkurencija „normalnog“ turizma, ne izričito prihvatljiva za okoliš. Dolina Lech u Tirolu je područje NATURA 2000 veličine 41,4 četvornih kilometara. Rijeka koja je sve dosad očuvala svoj prilično prirodni karakter dominira dolinom i obiluje raznolikim divljim vrstama. Kako bi se posjetiteljima i lokalnoj zajednici pružila prigoda da dožive taj poseban krajobraz, razvijen je čitav niz novih aktivnosti koje su izričito vezane uz prirodu.

One uključuju tematske ekskurzije na temu Gospina papučica - što ona znači? i Brza i pametna - europska vidra, s pratećim večernjim predavanjima, promatračkim platformama i prirodnim stazama. Također su napravljene različite brošure o krajobrazu Lecha i njegovoj bogatoj divljini sa savjetima za samostalne šetnje. Pored toga, uspostavljeni su i zasebni programi za djecu i škole. Posjetiteljima i lokalnoj zajednici pružena je velika količina informacija o prirodnim vrednotama doline Lech, i tako su naučili razumijevati i cijeniti važnost održiva korištenja tih vrijednih resursa. Takav naglasak na edukaciji posebno je važan za očuvanje prirodnih blaga koja prosječnom turistu nisu očigledna. Iako je možda većina ljudi svjesna potrebe za zaštitom životinja poput smeđeg medvjeda, položaj manje „poznatih“ vrsta i staništa se još slabo razumijeva.

<http://www.lechtal.at/english/>

Europska je unija (EU) 2001. godine postavila ambiciozan cilj zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti do 2010. godine. Direktiva o pticama i Direktiva o staništima temelj su EU-ove politike, kao odgovor na tu obvezu. Ta dva EU-ova propisa zajedno postavljaju isti visoki standard očuvanja prirode za sve države članice EU-a (trenutačno 27 država). U osnovi je tih dviju direktiva stvaranje europske ekološke mreže područja namijenjenih očuvanju rijetkih vrsta i stanišnih tipova - mreža NATURA 2000. To je najveća mreža očuvanih područja na svijetu.

Kao i svaka država članica EU-a, Hrvatska će nakon pristupanja morati predložiti NATURA 2000 područja za njihovo uključivanje u europsku ekološku mrežu. Utvrđeno je oko 1000 potencijalnih NATURA 2000 područja. Ta područja bi pomogla u spašavanju otprilike 250 vrsta i 70 stanišnih tipova navedenih u te dvije europske direktive koji se pojavljuju u Hrvatskoj. Kako je Hrvatska po biološkoj raznolikosti jedna od najbogatijih zemalja u Europi, njen je doprinos mreži NATURA 2000 i očuvanju biološke raznolikosti u cijeloj Europskoj uniji ključan.

Ova brošura dio je niza brošura o ekološkoj mreži NATURA 2000. Saznajte više na:
www.natura2000.hr

Državni zavod za zaštitu prirode
Trg Mažuranića 5, 10 000 Zagreb
Tel: +385 (0) 1 5502 900
Fax: +385 (0) 1 5502 901
E-mail: info@dzzp.hr
<http://www.dzzp.hr>

Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj
Trg žrtava fašizma 6, 10000 Zagreb
Tel: +385 (0) 1 4896 500
Fax: +385 (0) 1 4896 555
E-mail: delegation-croatia@ec.europa.eu
<http://www.delhrv.ec.europa.eu/hr>

